PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

240

Gospodarka przestrzenna

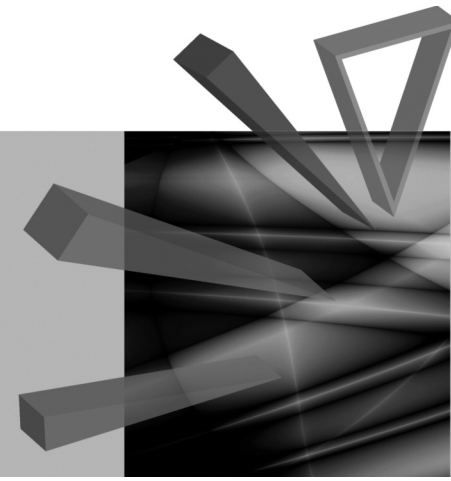

Redaktorzy naukowi
Anna Dybała
Jacek Potocki

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Beata Filipiak, Krystian Heffner, Krzysztof Mazurski

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Comp-rajt

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities http://cejsh.icm.edu.pl oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com, a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695- 256-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 7

Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse--Nisa-Nysa (ERN) – próba systematyzacji założeń i najważniejszych priorytetów 9

Dariusz Głuszczuk: Innowacje we współczesnych koncepcjach rozwoju regionalnego 21

Marian Kachniarz: Modele przekształceń szpitali 33

Bogdan Klepacki, Barbara Kusto: Kapitał ludzki władz samorządowych a poziom rozwoju gmin (na przykładzie województwa świętokrzyskiego) ... 46

Natalia Krawczyszyn: Turystyczne marki „Citywalk" i „Fortfan" jako przykład tansgranicznej współpracy sieciowej 58

Urszula Markowska-Przybyła: Rola władz publicznych we wspieraniu kapitału społecznego 68

Zbigniew Piepiora: Finansowanie przeciwdziałania skutkom katastrof naturalnych w powiecie kamiennogórskim 80

Jacek Potocki: Przestrzenne rozmieszczenie miejsc letniego wypoczynku urlopowego w Polsce w 2010 roku 91

Andrzej Sztando: Bariery zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym 104

Summaries

Franciszek Adamczuk: New strategy of development of the Euroregion Euroregion Neisse-Nisa-Nysa – an attempt of the systematization of assumptions and the most important priorities 20

Dariusz Głuszczuk: Innovation in modern concepts of regional development 32

Marian Kachniarz: Models of hospitals transformation 45

Bogdan Klepacki, Barbara Kusto: Human capital of local government authorities in relation to the level of commune's development (on an example of Świętokrzyskie voivodeship) 57

Natalia Krawczyszyn: "Citywalk" and "Fortfan" tourist brands as an example of transborder network co-operation 67

Urszula Markowska-Przybyła: The role of public authorities in supporting social capital 79

Zbigniew Piepiora: Financing the counteraction of the effects of natural disasters in Kamienna Góra county 90
Jacek Potocki: Spatial distribution of holiday destinations in Poland in 2010 103
Andrzej Sztando: Barriers of local development strategic management 115

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 240 • 2011

Gospodarka przestrzenna ISSN 1899-3192

Franciszek Adamczuk
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

NOWA STRATEGIA ROZWOJU EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA (ERN) – PRÓBA SYSTEMATYZACJI ZAŁOŻEŃ I NAJWAŻNIEJSZYCH PRIORYTETÓW

Streszczenie: Artykuł jest próbą systematyzacji i hierarchizacji założeń do przygotowywanej nowej *Strategii rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.* Odbywa się to w kontekście 20 lat doświadczeń tego podmiotu w latach 1991-2011. Ukazano możliwe rozwiązania w najważniejszych kwestiach według 17 funkcjonujących w ERN grup roboczych. Przedstawiono także 6 elementów o charakterze modelowym, które można wykorzystać do budowy nowej strategii rozwoju ERN, poprzedzone 4 propozycjami autorskimi w kwestii warunków powodzenia nowej strategii. W końcowej części przedstawiono tzw. mapę zadań rozwojowych, wytypowano zadania według 9 obszarów problemowych i określono sposoby ich realizacji. Dokonano także ich hierarchizacji. Artykuł zawiera też ocenę dotychczasowego zakresu współpracy w ERN oraz pewne rekomendacje do nowej strategii rozwoju ERN.

Słowa kluczowe: euroregion, strategia, przestrzeń gospodarcza, ugrupowanie terytorialne, zadania, priorytety.

1. Wstęp

Celem opracowania jest próba systematyzacji i hierarchizacji założeń do przygotowywanej nowej *Strategii rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN)* w kontekście 20-letniego bilansu doświadczeń w funkcjonowaniu tego podmiotu w latach 1991-2011. W nawiązaniu do dyskusji w ERN nt. nowych priorytetów rozwojowych ukazane zostaną możliwe rozwiązania w najważniejszych kwestiach według 17 funkcjonujących grup roboczych po stronie Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa (SGP ERN), a następnie ich wstępna hierarchizacja w 9 obszarach problemowych.

Artykuł zawiera też ocenę dotychczasowego zakresu współpracy polsko-niemiecko-czeskiej oraz pewne rekomendacje dla nowej strategii rozwoju ERN.

2. Koncepcja euroregionalizacji – wybrane problemy teoretyczne i praktyczne

Koncepcje integracji europejskiej po II wojnie światowej przewidywały różne formy i modele[1]. Jedną z nich jest koncepcja „Europy regionów" z zachowaniem istotnego znaczenia poszczególnych państw i ich funkcji[2]. Już na początku lat 50. XX wieku zrodziła się myśl o utworzeniu struktur transgranicznych. Efektem tych inicjatyw było utworzenie w 1958 r. na pograniczu niemiecko-holenderskim pierwszej tego typu jednostki w drodze porozumienia EUREGIO, od którego w przyszłości utworzono używane obecnie pojęcie „euroregion".

Stosunkowo szybko powstała znaczna liczba tego typu jednostek w Europie Zachodniej. Ze względów ustrojowych takie jednostki nie mogły jednak powstawać w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Dopiero na początku okresu transformacji pojawiła się taka możliwość. ERN jest pierwszą tego typu inicjatywą w tej części Europy[3].

Stosunkowo szybko – szczególnie w II połowie lat 90. XX wieku – powstała bardzo bogata literatura przedmiotu, zwłaszcza wśród regionalistów, planistów przestrzennych, politologów, geografów gospodarczych, a także ekonomistów zajmujących się przestrzennymi aspektami rozwoju, teoriami zagospodarowania przestrzennego i pochodnymi dziedzinami[4].

Teoretycznych podstaw koncepcji euroregionalizacji można się dopatrywać nie tylko w teorii integracji, ale także w[5]:

- teorii lokalizacji,
- teoriach bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
- teoriach syntetycznych,
- niektórych teoriach popytowo-podażowych.

Oprócz zagranicznych autorów do stworzenia podstaw teoretycznych koncepcji współpracy transgranicznej i euroregionalizacji – w szczególności na pograniczu polsko-niemieckim – przyczynili się tacy autorzy, jak: R. Broszkiewicz, S. Ciok, R. Domański, G. Gorzelak, R. Gruchman, K. Heffner, B. Jałowiecki, A. Klasik, L. Koćwin, I. Kudłacz, J. Łoboda, W. Malendowski, T. Markowski, K.R. Mazurski, Z. Mikołajewicz, M. Osękowski, I. Pietrzyk, Z. Przybyła, M. Rościszewski,

---

[1] I. Pietrzyk, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa 2000, s. 20-49.

[2] Por. *Jaka Europa? Regionalizacja a integracja*, red. P. Buczkowski, K. Bondyra, P. Śliwa, Wydawnictwo WSB, Poznań 1998, s. 13-136.

[3] Por. *Euroregiony – mosty do Europy bez granic*, red. W. Malendowski, M. Szczepaniak, Elipsa, Warszawa 2000, s. 19-68 oraz *Euroregiony. Pierwszy krok do integracji europejskiej*, red. W. Malendowski, M. Ratajczak, Wydawnictwo Alfa 2, Wrocław 1998, s. 13-43.

[4] Zob. R. Domański, *Gospodarka przestrzenna*, PWN, Warszawa 2002, s. 40-58.

[5] Zob. J. Misala, *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa 2011, s. 28-42.

W. Sartorius, S. Stasiak, H. Szczególa, M. Szczepaniak, J. Szlachta, B. Winiarski i wielu innych. Istnieje zgodność, że powstawanie euroregionów sprzyja współpracy międzynarodowej, pogłębia i przyspiesza integrację europejską, zwiększa korzyści tej integracji, staje się bardzo ważną formą współpracy nie tylko w UE, ale także poza jej obszarem[6]. Euroregiony stanowią istotny element polityki strukturalnej[7].

Euroregiony są szczególnym rodzajem regionów europejskich. Ich tworzenie i funkcjonowanie znacznie wykracza poza granice europejskie[8]. Euroregion jest konkretną odmianą regionu transgranicznego. Euroregionalizacja jest powszechnie uznawana za szczególną formę szeroko pojętych procesów regionalizacji, czyli procesów wyodrębniania regionów[9].

Poza Europą więzi transgraniczne rozwijają się dynamicznie także w Azji, Ameryce Północnej czy Południowej. Pierwsze kroki w tym kierunku stawia także Afryka. Zasadniczą rolę w integracji inicjatyw współpracy transgranicznej w Europie odgrywa Stowarzyszenie Europejskich Regionów Przygranicznych (SERG), organizacja powstała w roku 1971 i grupująca dziś kilkadziesiąt regionów przygranicznych i instytucji[10]. W 2010 r. przedstawiciela ERN Z. Kulika z Karpacza wybrano na wiceprzewodniczącego SERG, co jest ogromnym wyróżnieniem i przejawem wysokiej oceny pracy ERN przez SERG.

3. Podstawowe informacje o ERN i współpracy struktur komunalnych

Powstały 21 grudnia 1991 r. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) jest najstarszym porozumieniem samorządów lokalnych w tej części Europy zawartym przez gminy Dolnego Śląska, Saksonii i północnych Czech, u styku granic Polski, Niemiec i Czech. Jego powstanie było typową inicjatywą oddolną[11]. W tworzeniu struktur ERN wykorzystano szereg doświadczeń euroregionów zachodnioeuropejskich, takich jak np. Euroregio Maas-Rhein.

---

[6] Zob. F. Adamczuk, *Transfer doświadczeń międzynarodowych z zakresu rozwoju przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku na przykładzie agencji rozwoju regionalnego*, [w:] Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze nr 18, red. B. Fiedor i J. Rymarczyk, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego nr 12, Wydawnictwo UE, Wrocław 2008, s. 11-20.

[7] Zob. J. Ładysz, *Polityka strukturalna Polski w warunkach integracji europejskiej*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2007, s. 13-71.

[8] *Regiony*, red. Z. Brodecki, LexisNexis, Warszawa 2005, s. 63-97.

[9] M. Eckert, *Problemy rozwoju obszarów przygranicznych. Środkowe Nadodrze regionem transgranicznym*, Związek Gmin Zachodnich, Zielona Góra 1991, s. 9.

[10] I. Pietrzyk, wyd. cyt., s. 279. Często używa się także skrótu francuskiego tej organizacji, tj. ARFE (Association des Régions Frontaliéres Européenes) lub niemieckiego AGEG (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen).

[11] Zob. *Trójkąt pogranicza niemiecko-polsko-czeskiego. Aspekty demograficzne, środowiskowe i przestrzenne*, red. I. Roch, K. Kobielska, Leibnitz-Institut für ökologische Raumentwicklung, Dolnośląskie Centrum Rozwoju Lokalnego (DCRL), Wrocław 2010, s. 4-13.

Istotnym elementem promocji idei euroregionalnej i samego ERN stało się logo tej wspólnoty. Już w 1992 r. ogłoszono na wniosek polskiej strony konkurs, na który wpłynęło 664 prac, co było także sygnałem pozytywnej reakcji społecznej na powstanie ERN. Wybrane logo jest dziś rozpoznawalne nie tylko w ERN, ale i poza granicami, i nawiązuje do styku trzech granic, także w formie odwróconego trójkąta w dwóch barwach: niebieskiej na zielonym tle. Dopuszcza się także stosowanie jego wersji czarno-białej.

W latach 1991-2011 zachodziło wiele zmian w strukturze organizacyjnej ERN, przede wszystkim w funkcjonowaniu i nazewnictwie grup roboczych. Struktura podejmowania decyzji i władze ERN pozostawały w tej strukturze niezmienione. Struktura organizacyjna ERN (według stanu na 30 kwietnia 2011 r.) wygląda jak na rys. 1.

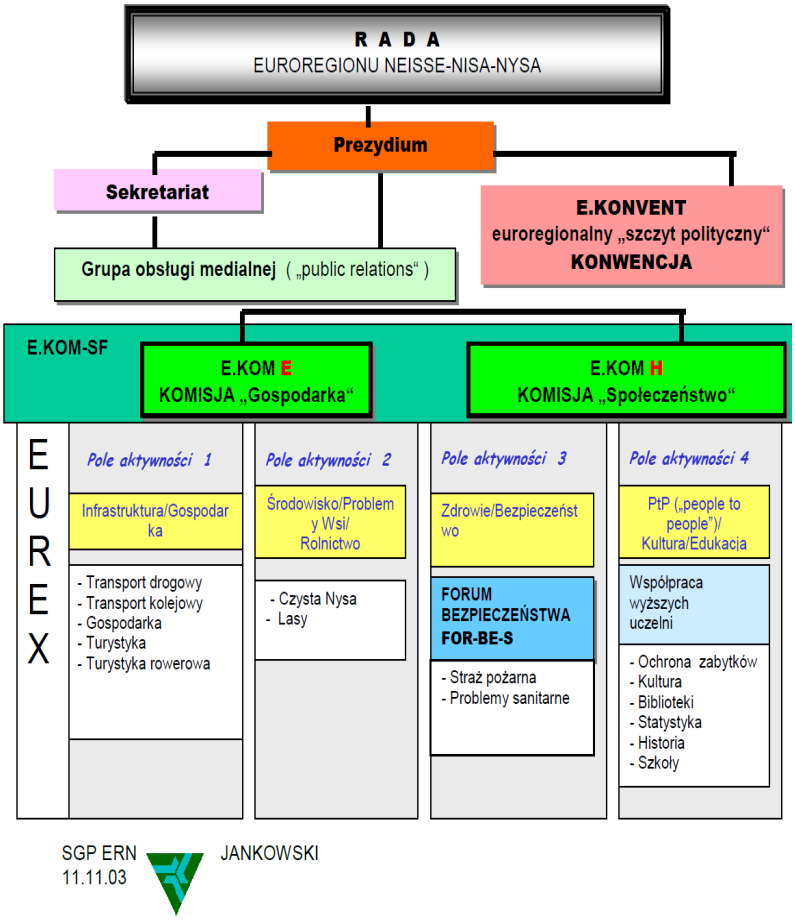

Rys. 1. Struktura organizacyjna ERN

Źródło: opracowanie własne.

W stosunku do schematu sprzed 20 lat istotne zmiany zaszły w pracy części grup roboczych i gremium eksperckiego. Usytuowanie władz ERN i ich pozycja nie uległy zmianom. Wiodącą rolę odgrywają w tym procesie stowarzyszenia narodowe:

– Euroregion Neisse e.V.,
– Euroregion Nisa regionalni sdružení,
– Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa (SGP ERN).

Poszczególne stowarzyszenia mają siedziby swoich biur w miastach: Liberec, Żytawa (Zittau) i Jelenia Góra. Nie ma więc jednego wspólnego biura ERN. W pierwszym okresie funkcjonowania ERN funkcję taką spełniało biuro w Zittau. Przedstawiciele czescy i polscy, oprócz pracy w swoich biurach, pełnili w Zittau dwudniowe dyżury. Z koncepcji tej jednak zrezygnowano, ze względów organizacyjnych i finansowych, na rzecz wyłącznie biur narodowych.

ERN obejmuje powierzchnię 13,2 tys. km^2, z czego 1/4 stanowi część czeska, 1/3 niemiecka i 42% część polska. Według stanu na początek 2011 r. ERN zamieszkuje ponad 1,6 mln osób, z czego ponad 620 tys. (tj. 38%) po stronie niemieckiej, ponad 430 tys. (27%) po stronie czeskiej i ok. 580 tys. (35%) po stronie polskiej. Stale obserwuje się przy tym spadek liczby ludności po stronie niemieckiej i polskiej. Układ przestrzenny ERN w trakcie 20 lat funkcjonowania ulegał pewnym zmianom, miały miejsce akcesje nowych gmin i powiatów, inne występowały bądź czasowo zawieszały swoje członkostwo. Rekordzistą jest jeden z powiatów dolnośląskich, który trzykrotnie wstępował do ERN, a następnie z niego występował.

W końcu 2010 r. do polskiej części ERN należały 44 gminy i 7 powiatów z dwóch województw: dolnośląskiego i lubuskiego. SGP ERN bardzo blisko współpracuje od 1996 r. z centralną jednostką organizacji Jugendwerk (Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży), z siedzibą w Jeleniej Górze, która aktywnie zajmuje się wspieraniem inicjatyw współpracy transgranicznej młodzieży.

Współpraca struktur komunalnych w ERN odbywa się w ramach 17 grup roboczych. Są to następujące trójstronne grupy robocze (określane także jako grupy eksperckie):

1. Kształcenie
2. Komunikacja drogowa
3. Komunikacja kolejowa
4. Turystyka
5. Trójstronne zarządzanie kryzysowe
6. Czysta Nysa
7. Ochrona sanitarna
8. Turystyka rowerowa
9. Biblioteki
10. Historia
11. Lasy
12. Ochrona zabytków

13. Statystyka
14. Gospodarka
15. Kultura
16. Ratownictwo medyczne
17. Równość szans

Jak widać, wśród istniejących grup roboczych brakuje nazewnictwa niektórych dziedzin, np. ekologii, rolnictwa czy muzealnictwa. Wchodzą one jednak do odpowiednich grup: rolnictwo do gospodarki, muzealnictwo do kultury, a ekologia reprezentowana jest w kilku grupach (6, 11 i 12).

Poza strukturą formalną ERN rozwija się od 1991 r. współpraca sześciu szkół wyższych ERN[12] w ramach Akademickiego Centrum Koordynacyjnego z siedzibą na Uniwersytecie Technicznym w Libercu. ACC (Academic Coordination Centre) ma 6 grup roboczych, a jego przedstawiciel według formuły rotacji delegowany jest z prawem głosu do Rady Euroregionu. Środowisko naukowe bierze czynny udział w pracach szeregu grup roboczych, struktur komunalnych, organizuje konferencje, sympozja, warsztaty edukacyjne, samodzielnie uczestniczy w transgranicznej edukacji na pograniczu, m.in. w ramach dwóch instytucji:

– Internationales Hochschulinstitut Zittau (Międzynarodowy Instytut w Żytawie), gdzie studiują młodzi Czesi, Polacy i Niemcy, a także przedstawiciele innych krajów,
– Neisse University – międzynarodowej szkole wyższej, gdzie przemiennie po jednym roku studenci studiują w Polsce, Czechach i Niemczech i otrzymują dyplom sygnowany przez trzy uczelnie – czeską, polską i niemiecką.

Szczególne miejsce we współpracy transgranicznej ma tzw. Forum Bezpieczeństwa FOR-BE-S, będące unikatowym rozwiązaniem. Jego celem jest utrzymanie i zwiększanie porządku w ERN dzięki działaniom odpowiednich służb. Powołano je w roku 2003 i szybko stały się one bardzo silnym elementem trójstronnej współpracy. Szczególnie ważną inicjatywą tego forum jest uchwalone w 2010 r. Memorandum nt. bezpieczeństwa w ERN, a z przedsięwzięć z 2010 r. należy wymienić Euroregionalny Konkurs Bezpieczeństwa pt. *Uczę się bezpiecznie żyć* dla ponad 8 tys. uczniów, z licznymi nagrodami oraz poparciem władz centralnych RP (Ministra Spraw Wewnętrznych) i władz regionalnych.

Jak dotąd żadne inne środowisko nie stworzyło takiego forum współpracy. Podobną strukturę można by utworzyć np. w sferze nauki czy kultury. Nie jest to jednak zadanie łatwe.

---

[12] Do ACC wchodzi po stronie czeskiej Uniwersytet Techniczny w Libercu, po stronie saksońskiej: Wyższa Szkoła Zawodowa (Hochschule) Zittau/Görlitz oraz Międzynarodowy Instytut (Internationales Hochschulinstitut) Zittau, po stronie dolnośląskiej: Politechnika Wrocławska – Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Jeleniej Górze, Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze (d. Kolegium Karkonoskie) oraz Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu – Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze.

Z innych ważnych kwestii należy wymienić potrzebę wypracowania w ERN jednolitego nazewnictwa grup roboczych i konsekwentne ich stosowanie w wydawnictwach sygnowanych przez strony porozumienia i środkach masowej informacji.

Obowiązująca *Strategia rozwoju ERN* (Entwicklungs- und Handlungskonzept) powstała w latach 1993-1994 i została przygotowana przez firmę Dornier GmbH z Friedrichshafen przy ograniczonej roli partnerów polskich i czeskich. W trakcie jej przygotowywania popełniono szereg błędów i uchybień. Została przyjęta do realizacji z licznymi zastrzeżeniami, przede wszystkim wobec priorytetów rozwojowych nazwanych priorytetami: I, II i III stopnia. Jak wskazują badania czeskie – ogłoszone na początku 2011 r. – zasadniczo zmieniono je w stosunku do pierwotnego dokumentu. Od kilku lat mówi się o potrzebie sformułowania nowego dokumentu, ale dopiero w 2010 r. pojawiły się projekty własne ERN (polski i czeski), których realizacja rozpoczęła się w roku 2010, a projekt przewidziany jest na 3 lata (do 30 czerwca 2013 r.). Nowa strategia ma dotyczyć okresu 2014-2020.

Drugim projektem własnym SGP ERN jest projekt pt. *Poznaj swojego sąsiada*, którego liderem jest strona polska. Zawiera on szereg nowatorskich rozwiązań, jak np. przekazywanie partnerom najciekawszych informacji o życiu mieszkańców polskiej części ERN w ramach tzw. transgranicznego monitoringu prasy (euroregionalnego peryskopu). Jest to projekt, który powinien dać nowy impuls do współpracy i postrzegania partnerów ERN. Nowe inicjatywy to warsztaty sieciowe, staże poznawcze, prezentacje internetowe, baza danych ERN, przewodnik turystyczny ERN itp.

4. Założenia rozwojowe ERN – ujęcie modelowe

Jak wynika z przyjętego 5 czerwca 2004 r. w Lemberku (CZ) dokumentu pod nazwą *Umowa Ramowa* (*Rahmenvereinbarung*, *Ramcowa dohoda*), niekiedy nazywanego Porozumieniem Ramowym, będącego aktualnie najważniejszym dokumentem określającym ERN jako podmiot i jego miejsce na pograniczu polsko-niemiecko-czeskim, postanowiono, co następuje:

- Euroregion Neisse-Nisa-Nysa jest, zgodnie z preambułą, organizacją działającą na obszarze pogranicza wokół trójstyku granic między Republiką Federalną Niemiec, Republiką Czeską i Rzecząpospolitą Polską, powołaną w wyniku Konferencji założycielskiej w maju 1991 r. w Zittau (pol. nazwa miasta: Żytawa – przyp. autora).
- Euroregion jest dobrowolną wspólnotą interesów niemieckich, czeskich i polskich gmin, miast i powiatów oraz innych organizacji i instytucji samorządowych. Wspólnota nie posiada osobowości prawnej.
- Wspólnota dąży do wytworzenia na swoim obszarze po obu stronach narodowych granic wspólnej pluralistycznej przestrzeni kooperacyjnej.
- Wspólnota będzie się angażowała na rzecz poprawy wymiany informacji oraz ponadgranicznego komunikowania się, jak również wypracowywania i ogłaszania priorytetów rozwojowych dla obszaru euroregionu.

- Celem o wybijającym się znaczeniu jest przekształcenie się wspólnoty w zintegrowany *region urlopowy*.
- Wspólnota dostrzega i – w ramach przekazanych jej kompetencji – dogląda euroregionalnych interesów, przy korzystaniu i zarządzaniu ważnymi funduszami i programami pomocowymi, które dotyczą tego euroregionu.
- W ramach swoich możliwości wspólnota wspiera w szczególności interesy gmin i powiatów, jak również aktywności poszczególnych osób, zgodnie z euroregionalnymi celami rozwojowymi.
- Wspólnota angażuje się na rzecz zawierania umów międzypaństwowych, które prowadzą do zobowiązującej współpracy transgranicznej.
- Celem priorytetowym wspólnoty jest utworzenie wspólnego podmiotu prawnego.
- Członkami wspólnoty są stowarzyszenia istniejące na terenie Górnych Łużyc, Północnych i Wschodnich Czech i Dolnego Śląska.

Wszystkie dokumenty robocze po stronie czeskiej, polskiej i saksońskiej do chwili obecnej nie zawierają propozycji modyfikacji tego dokumentu. Memorandum w tej sprawie jest bardzo czytelne i jasne, zostało przygotowane po wielogodzinnych dyskusjach i jego uzupełnienie jest możliwe, tym samym katalog założeń rozwojowych ERN jest dokumentem otwartym. Poniżej będzie miało miejsce odniesienie się do poszczególnych części dokumentu w jego dotychczasowym brzmieniu.

1. Euroregion jako organizacja na pograniczu.
2. Euroregion jako dobrowolna wspólnota interesów.
3. Euroregion jako pluralistyczna przestrzeń kooperacyjna.
4. Euroregion jako instytucja wypracowująca priorytety rozwojowe na bazie obiektywnych informacji.
5. Euroregion jako region urlopowy.
6. Euroregion jako wspólnota dbająca o euroregionalne interesy.
7. Euroregion jako instytucja wsparcia interesów rozwojowych członków.
8. Euroregion jako baza dla zawierania umów międzypaństwowych.
9. Euroregion jako wspólnota regionów: Górnych Łużyc, Północnych i Wschodnich Czech i Dolnego Śląska.

Przedstawione powyżej funkcje ERN wskazują, czym ma on być w przyszłości i jakie cele można rozpisać na zadania szczegółowe. Ich gradacja w danych podgrupach jest trudna, a gradacja ich wszystkich bardzo trudna lub wręcz niemożliwa bez wyznaczenia priorytetów wiodących, także w podgrupach. Jest to zadanie dla gremiów eksperckich i grup specjalistów przygotowujących *Strategię rozwoju ERN*. Autor w tej kwestii ma **cztery propozycje własne**.

ERN powinien najpierw wzmocnić swoją pozycję prawną. Brak osobowości prawnej ma zasadnicze znaczenie dla kontaktów zewnętrznych. Jedynym rozwiązaniem, które należy przyjąć, jest przekształcenie ERN, wraz z innymi podmiotami na obszarze przygranicznym, w Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT).

ERN musi określić priorytety I stopnia i podporządkować środki pomocowe UE ich realizacji. Konsensus w tej sprawie jest warunkiem wstępnym.

ERN musi dokonać krytycznej analizy realizacji strategii Dorniera i odnieść się do zadań niezrealizowanych w ogóle, zrealizowanych częściowo, w tym zmienionych w trakcie realizacji koncepcji.

Należy zbudować dla ERN model rozwojowy oparty na warunkach wewnętrznych i zewnętrznych, z katalogiem zadań dla lokalnych i regionalnych instytucji samorządowych i tzw. instytucji otoczenia biznesu (IOB).

Identyfikacja i systematyzacja zadań rozwojowych powinna być pierwszym krokiem budowy strategii. Z tych zadań należy wybrać priorytety i nadać im formalne znaczenie, przede wszystkim przypisując środki ich realizacji. Kwestie te dyskutowano także na posiedzeniu trójstronnej Rady Euroregionu dnia 15 maja 2010 r. odbywającej się na zamku Sychrov (CZ).

W budowie modelu strategii rozwoju ERN można wykorzystać następujące elementy:

1. Wizerunek ERN – najstarszy euroregion w tej części Europy, najaktywniejszy, stabilny finansowo, kojarzony jako „zielony trójkąt" (d. „czarny trójkąt"), Kraina Domów Przysłupowych,

2. Warunki ograniczające rozwój: ograniczone środki wewnętrzne, czynniki demograficzne (szybkie starzenie się społeczeństwa, spadek liczby ludności), nieufność społeczności lokalnych co do niektórych inicjatyw.

3. Czynniki stymulujące rozwój: położenie geograficzne, atrakcyjność dla kapitału, doświadczenia historyczne w rozwoju tej części Europy, presja społeczności lokalnych na rozwój.

4. Warunek brzegowy dalszego dynamicznego rozwoju: zmiana formuły prawnej ERN, docelowo EUWT.

5. Priorytety rozwojowe: potrzebny nowy ich katalog według formuły konsensusu.

Przedstawione elementy mogą być wykorzystane w przygotowywanej strategii rozwoju ERN do roku 2020. Nie są one katalogiem wyczerpującym. Winny być poddane ocenie liderów lokalnych ERN, a także odpowiednich gremiów eksperckich, w tym Konwentu i Rady ERN.

5. Zadania bieżące według istniejących form aktywności – potencjalne priorytety I stopnia

W celu zebrania zgłaszanych przez członków ERN (gminy, miasta, powiaty, osoby prawne i fizyczne) zadań oraz wytypowania najważniejszych priorytetów rozwojowych, określonych jako priorytety I stopnia zostanie zbudowana tabela według kryterium funkcjonalnego, składająca się z 9 pól (obszarów) aktywności, w nawiązaniu do głównych celów rozwojowych zawartych w Memorandum ERN z roku

2004 (zob. tab. 1). W grupie tej zadania na lata najbliższe, tj. do roku 2014, traktowane będą jako zadania operacyjne.

Tabela 1. Zadania rozwojowe ERN i środki ich realizacji – rekomendacje dla przyszłej strategii

Zadanie	Środki realizacji	Rekomendacja jako priorytet I stopnia
Ponadgraniczny plan rozwoju przestrzennego ERN	Zadanie dla instytucji zewnętrznej	**Priorytet bezwarunkowy**
Powołanie saksońsko-czesko--dolnośląskiej giełdy przedsiębiorczości	Inicjatywa grupy roboczej „gospodarka”	Priorytet warunkowy – po powstaniu instytucji. Brak rekomendacji
Sieć lotnisk cargo ew. z usługami pasażerskimi	Porozumienie trójstronne	**Priorytet bezwarunkowy**
Kolej euroregionalna łącząca największe miasta ERN	Zadanie w trakcie realizacji, w ramach koncepcji tzw. Kolei Izerskiej	Priorytet warunkowy – po zdobyciu pierwszych doświadczeń
Regionalna organizacja turystyczna ERN	Inicjatywa grupy roboczej „turystyka”	Priorytet warunkowy – po powstaniu instytucji
Euroopera	Inicjatywa grupy roboczej „kultura”	Priorytet warunkowy – po powstaniu podmiotu. Brak rekomendacji
Euroregionalna prasa, radio i TV	Porozumienie trójstronne	**Priorytet bezwarunkowy**
Trójstronna Agencja Wspierania Innowacji i Transferu Technologii	Inicjatywa grupy roboczej „gospodarka”	Priorytet warunkowy – po powstaniu podmiotu
Park technologiczny ERN (możliwa realizacja z zadaniem poprzednim)	Porozumienie trójstronne	**Priorytet bezwarunkowy**

Źródło: opracowanie własne.

Oprócz przedstawionego katalogu 8 zadań, mogących być priorytetami warunkowymi lub bezwarunkowymi, istnieje szereg propozycji wymagających konsensusu i zgody trzech stron na ich urzeczywistnienie. Zaliczamy do nich:

– wykorzystanie ciepła odpadowego z Elektrowni Turów; mimo atrakcyjnej w sensie ekonomicznym i ekologicznym perspektywy, brak pozytywnej reakcji na propozycję polską zarówno ze strony saksońskiej, jak i czeskiej;
– wykorzystanie lotniska w Rothenburgu (D) oraz w Budziszynie (D) jako lotnisk cargo na potrzeby ERN. Propozycja saksońska traktowana z dużą rezerwą przez pozostałe strony;
– organizacja międzynarodowych imprez narciarskich pod auspicjami ERN po czeskiej stronie Karkonoszy. Pozostałe strony porozumienia nie widzą takiej opcji;
– rozwój na pograniczu stref gospodarczych określanych jako obszary intensywnego inwestowania. Potrzeba konsensusu w tej sprawie. Punktem wyjścia może być podstrefa jednej dolnośląskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w rejonie Zgorzelca.

6. Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można sformułować następujące wnioski:

1. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) jest stabilną strukturą transgraniczną u styku trzech granic: Polski, Czech i Niemiec, o korzystnym wizerunku w Europie jako tzw. zielony trójkąt, w miejsce do niedawna istniejącego tzw. czarnego trójkąta.

2. Euroregion ten dla dalszego pomyślnego rozwoju pilnie potrzebuje nowej trójstronnej strategii rozwoju i wypracowanego katalogu priorytetów rozwojowych według hierarchii ważności, w układzie czasowym i przestrzennym.

3. Bilans 20 lat doświadczeń (1991-2011) jest bardzo korzystny, jednak niedosyt budzi stopień realizacji wielu zadań, w tym wyznaczonych wcześniej priorytetów I rzędu.

4. Koniecznym warunkiem dynamicznego rozwoju jest przekształcenie ERN w Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT) bądź włączenie go do tzw. dużego EUWT, które mogłoby powstać na pograniczu polsko-czeskim wraz z innymi euroregionami i województwami na tym obszarze.

5. ERN w swoich bieżących działaniach powinien podejmować szereg kwestii lokalnych i regionalnych. Zasadniczym mankamentem jest brak euroregionalnej prasy, radia oraz telewizji oraz pełniejszej współpracy lokalnego biznesu, lokalnych inicjatyw, np. parku technologicznego czy polsko-saksońsko-czeskiej giełdy przedsiębiorczości.

Literatura

Adamczuk F., *Transfer doświadczeń międzynarodowych z zakresu rozwoju przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku na przykładzie agencji rozwoju regionalnego*, [w:] Ekonomia i Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze nr 18, red. B. Fiedor, J. Rymarczyk, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego nr 12, Wydawnictwo UE, Wrocław 2008.

Domański R., *Gospodarka przestrzenna*, PWN, Warszawa 2002.

Eckert M., *Problemy rozwoju obszarów przygranicznych. Środkowe Nadodrze regionem transgranicznym*, Związek Gmin Zachodnich, Zielona Góra 1991.

Euroregiony. Pierwszy krok do integracji europejskiej, red. W. Malendowski, M. Ratajczak, Wydawnictwo Alfa 2, Wrocław 1998.

Euroregiony – mosty do Europy bez granic, red. W. Malendowski, M. Szczepaniak, Elipsa, Warszawa 2000.

Jaka Europa? Regionalizacja a integracja, red. P. Buczkowski, K. Bondyra, P. Śliwa, Wydawnictwo WSB, Poznań 1998.

Ładysz J., *Polityka strukturalna Polski w warunkach integracji europejskiej*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2007.

Misala J., *Międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej*, PWE, Warszawa 2011.

Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa 2000.

Regiony, red. Z. Brodecki, LexisNexis, Warszawa 2005.
Trójkąt pogranicza niemiecko-polsko-czeskiego. Aspekty demograficzne, środowiskowe i przestrzenne, red. I. Roch, K. Kobielska, Leibniz-Insttitut für ökologische Raumentwicklung, Dolnośląskie Centrum Rozwoju Lokalnego (DCRL), Wrocław 2010.

NEW STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE EUROREGION NEISSE-NISA-NYSA – AN ATTEMPT OF THE SYSTEMATIZATION OF ASSUMPTIONS AND THE MOST IMPORTANT PRIORITIES

Summary: The article is an attempt of systematization and hierarchization of assumptions to the prepared new development strategy of the Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. It is held in a context of 20 years of experience of this problem in years 1991-2011. Possible solutions are presented in the meat and potatoes groups according to 17 brigades functioning in ERN. Also 6 elements are described about model character which can be used for the construction of the new strategy of ERN development, successes preceded by 4 author's proposals in the issue of conditions of the new strategy. In the final part a so-called map of developmental tasks is described, tasks are marked out according to 9 disadvantaged areas and manners of their realization are determined. They also affected their hierarchization. The article contains an evaluation of the current scope of co-operation into ERN too as well as certain recommendations to the new ERN development strategy.

Keywords: Euroregion, strategy, development, economic space, territorial grouping, tasks, priorities.